

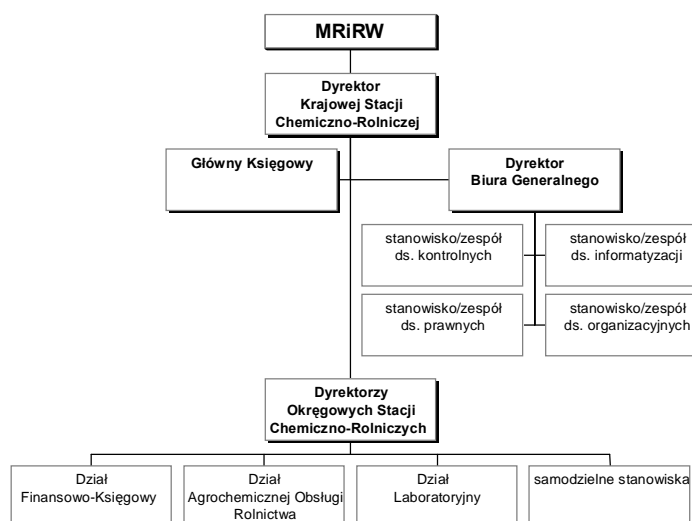
Wojciech Lipiński

*Krajowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Warszawie*ZADANIA I METODY PRACY STACJI CHEMICZNO-ROLNICZYCH
W POLSCE

Organizację oraz zadania Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej oraz okręgowych stacji chemiczno-rolniczych prowadzących agrochemiczną obsługę rolnictwa w Polsce określają przepisy ustawy z dnia 26 lipca 2000 r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U.; z 2000 r., Nr 89, poz. 991; z 2004 r., Nr 91, poz. 876; z 2005 r., Nr 249, poz. 2103).

Schemat organizacyjny Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej oraz okręgowych stacji chemiczno-rolniczych został zatwierdzony przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w regulaminie organizacyjnym (rys. 1).

Zadania związane z agrochemiczną obsługą rolnictwa realizuje Krajowa Stacja Chemiczno-Rolnicza, podległa ministrowi właściwemu do spraw rolnictwa, oraz podległe jej okręgowe stacje chemiczno-rolnicze. Stacje krajowa i okręgowe są

Rys. 1. Schemat organizacyjny Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Warszawie

państwowymi jednostkami budżetowymi. Do zadań Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej należy:

1. określanie sposobu prowadzenia badań agrochemicznych, w tym dobór metod badawczych;
2. ustalanie zakresu zadań wykonywanych przez stacje okręgowe;
3. kontrola działalności stacji okręgowych, w tym stosowania metod badawczych i terminowości wykonywania badań przez te stacje;
4. podejmowanie działań w zakresie udziału laboratoriów stacji okręgowych w badaniach dokładności wykonywania analiz chemicznych;
5. organizacja szkoleń dla pracowników stacji okręgowych;
6. tworzenie i prowadzenie bazy danych dotyczących zasobności gleb w azot i fosfor oraz zanieczyszczenia azotanami wód w profilu glebowym do 90 cm pod powierzchnią terenu;
7. prowadzenie obsługi finansowej stacji okręgowych, a w szczególności:
 - opracowywanie planów dochodów i wydatków budżetowych dla poszczególnych stacji okręgowych;
 - przekazywanie środków finansowych na działalność bieżącą stacji okręgowych;
8. wykonywanie innych zadań powierzonych przez ministra właściwego do spraw rolnictwa.

Do zadań stacji okręgowych należy:

1. wykonywanie analiz gleb, roślin, płodów rolnych i leśnych;
2. doradztwo w sprawach nawożenia;
3. wykonywanie badań jakości nawozów;
4. wykonywanie ekspertyz i wydawanie opinii dotyczących zasobności gleb, składu chemicznego roślin i nawozów oraz prawidłowego stosowania nawozów;
5. prowadzenie działalności szkoleniowej i informacyjnej;
6. tworzenie i prowadzenie bazy danych dotyczących zasobności gleb w azot i fosfor oraz zanieczyszczenia azotanami wód w profilu glebowym do 90 cm pod powierzchnią terenu;
7. wykonywanie innych zadań powierzonych przez stację krajową.

Terytorialny zasięg działania stacji chemiczno-rolniczych określony jest w załączniku do Zarządzenia Nr 17 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 kwietnia 2004 r. w sprawie utworzenia Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej i okręgowych stacji chemiczno-rolniczych (Dz. Urz. MRiRW, nr 12, poz. 17).

Metodyka pracy stacji chemiczno-rolniczych w zakresie agrochemicznej obsługi rolnictwa

Metody pracy okręgowych stacji chemiczno-rolniczych oparte na ujednoczonych procedurach, źródłem których są przepisy prawa, Polskie Normy oraz instrukcje opracowane na podstawie udokumentowanych literaturowo osiągnięciach nauki i techniki

w zakresie agrochemii. Opracowano i wdrożono „Katalog metod prowadzenia badań agrochemicznych w stacjach chemiczno-rolniczych”, który obejmuje następujące obszary:

1. pobieranie próbek,
2. doradztwo nawozowe,
3. metody badań,
4. wycena wyników badań,
5. system jakości w laboratoriach stacji chemiczno-rolniczych.

Badanie gleb dla potrzeb doradztwa nawozowego

Podstawowym zadaniem stacji chemiczno-rolniczych są badania gleb dla potrzeb doradztwa nawozowego obejmujące określanie stopnia zakwaszenia oraz zawartości podstawowych składników pokarmowych roślin (fosforu, potasu i magnezu) na obszarze około 4 mln ha UR w ciągu 4 lat. W takim czasie wykonuje się badania około 2 mln próbek gleby. Powierzchnia przypadająca na 1 próbkę gleby jest zróżnicowana w zależności od wielkości gospodarstw i pól w poszczególnych regionach kraju.

Na podstawie przeprowadzonych badań stacja wydaje ponad 200 tys. zaleceń dla potrzeb doradztwa nawozowego. Coraz większym zainteresowaniem cieszą się badania zawartości azotu mineralnego. W 2005 r. na indywidualne zlecenia producentów rolnych wykonano analizy 9 269 próbek w celu ustalenia dawek azotu.

Niezwykle ważne miejsce w doradztwie nawozowym zajmują szkolenia oraz instruktarze. W 2005 r. stacje przeprowadziły ponad 26 tys. szkoleń i instruktarzy grupowych oraz indywidualnych, w których wzięło udział około 60 tys. rolników.

W stacjach chemiczno-rolniczych prowadzone są również badania gleb na zawartość mikroelementów: manganu, boru, miedzi, cynku i żelaza. Zainteresowanie badaniem mikroelementów zwiększa się w ostatnich latach, jednak nie jest to poziom wystarczający. Rocznie wykonuje się około 40 tys. oznaczeń mikroelementów, na podstawie których prowadzone jest doradztwo nawozowe w zakresie nawożenia tymi składnikami.

Badania wykonane dla potrzeb ogrodnictwa stanowią specjalistyczną formę doradztwa nawozowego. Rocznie badaniom poddawane jest około 40 tys. próbek gleb i podłoży ogrodniczych. Zakres badań obejmuje określanie zawartości makroelementów (fosforu, potasu, magnezu, azotu, wapnia), oznaczenie odczynu oraz dodatkowo zawartości chloru i zasolenia. Wyniki badań przekazywane są producentom w terminie 1-3 dni od dostarczenia próbek do laboratorium. Przy dużej różnorodności gatunkowej roślin ogrodniczych większość badań wymaga indywidualnego doradztwa, dlatego ilość wydawanych zaleceń ogrodniczych często zbliża się do ilości przebadanych próbek.

Badania jakości nawozów

Okręgowe stacje chemiczno-rolnicze wykonują analizy jakości nawozów mineralnych na podstawie porozumienia zawartego z Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych dla celów kontrolnych oraz na zlecenia indywidualne dla różnych podmiotów. W roku 2005 przebadano łącznie 891 próbek nawozów, z tego około 495 stanowiło wapno nawozowe. W pozostałej grupie udział nawozów zaliczanych do wieloskładnikowych wynosił 50% wszystkich przebadanych próbek. Na podstawie wyników badań przeprowadzonych w ostatnich latach można ocenić, że w 5,9% ogólnej ilości badanych nawozów stwierdzano nieprawidłowości w zakresie parametrów jakościowych.

Na indywidualne zlecenia wykonywane są badania nawozów naturalnych oraz osadów ściekowych przeznaczonych do rolniczego wykorzystania. W roku 2005 przeanalizowano 684 próbki nawozów pochodzenia gospodarskiego i 675 próbek osadów ściekowych.

Material roślinny

Badania materiału roślinnego prowadzone w stacjach chemiczno-rolniczych obejmują analizę:

- pasz gospodarskich,
- materiału roślinnego (w tym rośliny konsumpcyjne) do oceny składu chemicznego,
- części wskaźnikowych roślin dla potrzeb nawożenia dolistnego.

Badania obejmują szeroki zakres analityczny począwszy od zawartości makroelementów, poprzez azotany, azotyny, do metali ciężkich. Rocznie wykonuje się badania w ponad 9 tys. próbek.

W roku 2005 rozpoczęto wykonywanie badań płodów rolnych na potrzeby kontroli jakości w produkcji integrowanej. Łącznie wykonano 858 oznaczeń, głównie zawartości kadmu i ołowiu w 429 kontrolowanych próbkach. Wydano na tej podstawie 402 zaświadczenia o nie przekraczaniu dopuszczalnych zawartości metali ciężkich oraz 7 zaświadczeń z wynikiem negatywnym.

Badania monitoringowe

Stacje chemiczno-rolnicze zostały włączone w działania związane z wdrażaniem przepisów dyrektywy azotanowej. W roku 2004, wraz z wejściem Polski do Unii Europejskiej zaczęły obowiązywać rozporządzenia dyrektorów Regionalnych Zarządów Gospodarki Wodnej zgodnie z wymogami Dyrektywy Rady 91/676/EWG dotyczącej ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego. Część zadań wynikających z tych przepisów realizuje Krajowa Stacja Chemiczno-Rolnicza i okręgowe stacje chemiczno-rolnicze. W ramach tych zadań stacje chemiczno-rolnicze prowadzą monitoringi azotu mineralnego w glebach i fosfo-

ru oraz monitoring azotu azotanowego w wodach do głębokości 90 cm pod powierzchnią gleby. Podstawą obecnie realizowanych prac był rozpoczęty w 1997 r. na zlecenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (pod nadzorem metodycznym Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach) monitoring azotu mineralnego w glebach gruntów ornych. Monitoringiem objęte jest 5 tys. stałych punktów wytypowanych na terenie kraju, zlokalizowanych na gruntach ornych, z których pobierane są w dwóch terminach (wczesna wiosna, jesień) próbki gleb z trzech warstw (0-30 cm, 30-60 cm, 60-90 cm). W ciągu roku badania zawartości azotu wykonywane są w 3 tys. próbek glebowych.

Na obszarach szczególnie narażonych na odpływ azotu ze źródeł rolniczych dodatkowo prowadzone są badania gleb pod kątem opracowania planów nawożenia oraz bilansów azotu, a także szkolenia dla rolników oraz inne działania, np. ankietyzacja gospodarstw rolnych.

Opiniowanie planów nawożenia

Opiniowanie planów nawożenia odbywa się na podstawie przepisów ustawy o nawozach i nawożeniu z dnia 26 lipca 2000 r. (Dz. U. nr 89, poz. 991 z późn. zm.). W 2005 r. zaopiniowano 238 planów nawożenia, z tego jeden negatywnie. Ponadto dla potrzeb producentów rolnych okręgowe stacje chemiczno-rolnicze opracowały 451 planów nawożenia.

Rozliczenia dotacji dla gospodarstw ekologicznych

Stacje chemiczno-rolnicze prowadzą działalność związaną z wypłatą dotacji dla gospodarstw rolniczych produkujących lub podejmujących produkcję metodami ekologicznymi. Do 2004 r. dotacja wypłacana za pośrednictwem stacji obejmowała kwoty zarówno za produkcję, jak i kontrolę. Obecnie wypłacana dotacja dotyczy jedynie działalności kontrolnej prowadzonej przez jednostki certyfikujące. W 2005 r. liczba wniosków o wypłatę dotacji wyniosła 6 706 na łączną kwotę 3 555 200 zł.

Monitoring cen nawozów mineralnych

Okręgowe stacje chemiczno-rolnicze prowadzą monitoring cen nawozów mineralnych na potrzeby Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Dane te stanowią element oceny sytuacji na rynku środków do produkcji rolniczej.

Działalność upowszechnieniowa

Wyniki badań dotyczące stopnia zakwaszenia i zasobności gleb w składniki pokarmowe publikowane są w lokalnych opracowaniach. W ramach współpracy z Wojewódzkimi Inspektoratami Ochrony Środowiska przekazywane są do publikacji wyniki badań o stanie środowiska. W 2005 r. stacje chemiczno-rolnicze opublikowały 756

różnego rodzaju raportów, opracowań, artykułów o zasięgu lokalnym, ogólnopolskim i międzynarodowym w nakładach przekraczających 300 tys. egzemplarzy.

Współpraca z innymi instytucjami

- Krajowa Stacja Chemiczno-Rolnicza prowadzi współpracę, między innymi, z:
- Instytutem Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowym Instytutem Badawczym w Puławach (Zakład Żywienia Roślin i Nawożenia oraz Zakład Gleboznawstwa Erozji i Ochrony Gruntów);
 - Instytutem Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach oraz z innymi instytutami resortowymi;
 - towarzystwami naukowymi, w tym z Polskim Towarzystwem Nawozowym, Polskim Towarzystwem Gleboznawczym, Polskim Towarzystwem Magnezologicznym;
 - uczelniami i szkołami rolniczymi w całej Polsce;
 - producentami nawozów;
 - Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych;
 - Inspekcją Ochrony Roślin i Nasiennictwa;
 - Inspekcją Ochrony Środowiska;
 - Ośrodkami Doradztwa Rolniczego;
 - Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa;
 - Urzędami Wojewódzkimi;
 - samorządami lokalnymi, głównie z gminami.

W 2005 r. opracowany został „Kodeks etyki pracownika stacji chemiczno-rolniczej”, który jest elementem wymogów stawianych jednostkom sektora finansów publicznych. Wymiar tego kodeksu jest jednak szerszy z uwagi na formalne określenie polityki zarządzania. W świetle Kodeksu „...polityką Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej i Okręgowych Stacji Chemiczno-Rolniczych jest służenie rolnictwu poprzez dostarczanie niezbędnych informacji i wiedzy o stanie środowiska rolniczego, a pracownicy Stacji zobowiązani są do wykonywania powierzonych zadań z zachowaniem najwyższych standardów, w ramach obowiązującego prawa. Prowadzona działalność usługowa w zakresie zadań wykonywanych dla potrzeb rolnictwa, przy współpracy z innymi jednostkami, powinna spełniać oczekiwania każdego klienta poprzez dostarczanie rzetelnych, wiarygodnych i użytecznych wyników”.

Adres do korespondencji:

dr hab. Wojciech Lipiński
Krajowa Stacja Chemiczno-Rolnicza
ul. Żółkiewskiego 17
05-075 Warszawa-Wesoła
www.schr.gov.pl